

Jukka Harju
erikoislääkäri
Gastroenterologi-
nen kirurgia, HUS
Vatsakeskus, Jorvin
sairaala
SELYn hallituksen
jäsen

Suoritepalkka?

Ansaitsin ensimmäiset markkani verokortilla kesällä 1983. Poimin mansikoita kahden viikon ajan. Selkää pakotti ja jalkoja kolotti. Aurinko poltti niskaa lippalakista huolimatta. Hiki valui. Työ ei ollut mielekästä, enkä saavuttanut ”flow-tilaa”. Sain kerättyä lyhyen työpäivän aikana vain noin 20 litraa mansikoita. Ahkerimmat poimijat keräsivät yli viisi kertaa enemmän. Palkkaus perustui puhtaasti suoritteeseen. Litraa sai markan.

Noin 15 vuotta sitten pääsin tutustumiskierrokselle isoon tehtaaseen. Siistissä valvomossa istui henkilökuntaa mukavissa tuoleissa. Jos prosessi pyöri ongelmitta, niin työ oli lähinnä mittareiden seuraamista. Jos prosessi ei toiminut, niin silloin kuulemma juostiin paikasta toiseen ja oli kiire. Palkka oli molemmissa tilanteissa sama.

Yllä kuvaamani tilanteet kuvastavat hyvin kahta erilaista palkkamallia, suoritepalkkaa ja tuntipalkkaa. Mansikan poimintaan suoritepalkka sopii hyvin. Työnantajalla ei ole intressiä maksaa työntekijälle mansikkapellolla kulutetusta ajasta, vaan poimituista mansikoista. Tehtaassa omistajan tärkein intressi on prosessin pyöriminen ongelmitta, ja työntekijöille on mielekästä maksaa palkka pelkästä prosessin valvomisesta.

Viime aikoina on ehdotettu osittain suoriteperustaista palkkaa erikoissairaanhoidon. Perusterveydenhuollossa pieni osa palkasta on jo pitkään maksettu suoriteperustaisesti. Soveltuisiko suoritepalkkaus myös erikoissairaanhoidon? Asia herätti vilkasta keskustelua huhtikuussa SELYN valtuuskunnan kokouksessa Tuohilammella.

Oli palkkauksen peruste mikä tahansa, niin työnantaja ei todennäköisesti ole kippaamassa meille suurta ylimääräistä rahakasaa jaettavaksi, vaikka osa erikoislääkärin palkasta jatkossa perustuisi suoritteisiin. On siis todennäköistä, että vahvasti suoriteperustaisessa palkkajärjestelmässä osa olisi voittajia ja osa häviäjiä.

Jo nykyisin erilaisilla paikallisilla sopimuksilla osa erikoislääkäreistä saa osan palkastaan suoriteperustaisesti. Radiologeille saatetaan maksaa korvausta

katsottujen kuvien määrän mukaan, patologille katsottujen näytteiden mukaan ja ortopedille tehtyjen leikkauksen mukaan. Jos suoritteet ovat tarkasti vakioituja, niin tällainen palkkaus toiminee hyvin kannustimena ahkeralle työntekijälle.

Suoritepalkkaukseen sisältyy kuitenkin paljon ongelmia. Miten eri erikoisaloilla tehtyä työtä voidaan verrata keskenään? Onko psykiatri ansainnut parempaa palkkaa, jos pystyy katsomaan mahdollisimman

monta potilasta päivässä? Onko mahdollisimman nopeasti tehty sisätauti-osaston kierto lisäpalkkion arvoinen? Jos ortopedin lonkkaproteeseista puolet irtoaa muutaman kuukauden kuluttua tai tyräkirurgin tyristä puolet uusii vuoden kuluttua, niin onko työnantaja oikeutettu

ottamaan osan suoritepalkasta pois? On myös mahdollista, että kollegoissamme saattaa olla joku rahasta kiinnostunut henkilö. Jos hän on lisäksi pomon asemassa, niin hänellä saattaa olla kiusaus laittaa itselle helpoja, nopeita ja rahakkaita suoritteita.

Tällä hetkellä palkkamme on päivällä sama, vaikka poliklinikalla potilas jäisi tulematta vastaanotolle tai leikkauspotilas tulematta leikkaukseen. Suoritepalkkauksessa lääkäri jäisi kyseisissä tilanteissa joko ilman palkkaa tai saisi matalampaa palkkaa. Koskaan ei tietäisi, kuinka paljon peruspalkkaa tilille kolahtaisi palkkapäivänä. Pankissa olisi asuntolainaa hakiessa vaikea arvioida omia kuukausitulojaan, kun ei etukäteen voisi tietää edes peruspalkan määrää.

Valtuuskunnan kokouksessa suuri enemmistö näki suoritepalkkaukseen liittyvän paljon uhkakuvia. Mielestäni on selkeämpää pysytellä pääsääntöisesti tuntipalkkaan perustuvassa järjestelmässä kuin siirtä suoritepalkkaukseen. Nykyisin voimassa olevat sopimukset, joissa esimerkiksi jononpurkuna tehdyt lisätyöt on hinnoiteltu suoritteiden mukaan, on syytä pitää voimassa. Tarkkana silti kannattaa olla, kummalla korvausjärjestelmä tekee töitä. Joskus nimittäin lisätoissakin aikaperustainen työ on palkitsevampaa kuin urakka.

” Miten eri erikoisaloilla tehtyä työtä voidaan verrata keskenään?